

Theodor Dürrigl¹
Mladen Čuljak²

¹Zagreb
²Poliklinika za reumatske bolesti,
fizikalnu medicinu i rehabilitaciju
"Dr. Drago Čop" ♦ Zagreb

Uz 85. obljetnicu "Terapije" i 75. obljetnicu "Centralne reuma-stanice" u Zagrebu

On the occasion of 85th anniversary of "Therapy"
and 75th anniversary of "Central rheuma-station"
in Zagreb

Adresa za dopisivanje:
Theodor Dürrigl
Kraljevec 15a
10000 Zagreb

Sažetak

U povodu dviju obljetnica današnje "Poliklinike za reumatologiju, fizikalnu medicinu i rehabilitaciju Dr. Drago Čop" prikazan je njen historijat, od početaka izgradnje zgrade Središnjeg ureda za osiguranje radnika do sredine 1960-ih godina. Godine 1928. osnovana je poliklinička ustanova za fizikalnu terapiju s javnim kupalištem, a

1938. osnovana je Centralna reuma-stanica, prva reumatološka ustanova na jugoistoku Europe. Tijekom opisanoga razdoblja u njoj se razvila intenzivna stručna aktivnost: osnovana je profesionalna reumatološka udruga, pokrenut časopis "Reumatizam", započeta nastava iz reumatologije i izdani prvi nastavni tekstovi.

Ključne riječi

reumatologija u Hrvatskoj, rehabilitacija u Hrvatskoj, Centralna reuma-stanica, povijest medicine, 20. stoljeće

Summary

On the occasion of two anniversaries of the "Outpatient department for rheumatology, physical therapy and rehabilitation Dr. Drago Čop", the paper presents its history, from the building of the Central Bureau for Workers' Insurance till the mid 1960s. In 1928 an outpatient department for physical therapy with a public bath was founded, while in 1938 the Central rheu-

ma-station was established as the first rheumatologic institution in Southeastern Europe. During the period presented, a lively activity developed at that institution: a professional rheumatologic association was founded, the journal "Reumatizam" appeared, education in rheumatology commenced, and first teaching materials were published.

Keywords

rheumatology in Croatia, rehabilitation in Croatia, Central rheuma-station, history of medicine, 20th century

Nekoć se od zagrebačkoga Glavnog kolodvora Mihanovićevo ulicom, neposredno uz Miramarsku ulicu, sve do Botaničkoga vrta prostirala livada. Isprva su na njoj Zagrepčanke i Zagrepčani klizali, a kasnije su tu uređeni teniski tereni. Prvo hrvatsko klizačko društvo osnovano je 1877. godine, a 1904. u njemu je utemeljena prva teniska sekcija.¹

Dana 1. listopada 1862. u Zagrebu su izgrađene prve pruge u smjeru istok-zapad, pa se gradsko područje našlo podijeljeno na dva dijela, sjeverno i južno od pruge. Za prometnu vezu među njima služili su malobrojni cestovni prijelazi zaštićeni običnim brkljama. Mađarske državne željeznice izgradile su 1913. godine prvi podvožnjak ispod pruga, na Miramarskoj cesti u produžetku Kumičićeve ulice. Sa zapadne strane podvožnjaka utemeljen je Botanički vrt koji je još 1899. uređio dr. Anton Heinz, a od 1971. zakonom je zaštićen kao spomenik prirode. Na istočnom dijelu te livade izgrađen je hotel "Esplanade", djelo zagrebačkoga arhitekta Dioniza Sunka, koji je otvoren 22. travnja 1925.

Potica za gradnju još jedne zgrade na tom terenu dala je još 1920. godine Zemaljska blagajna za potporu bolesnih radnika i osiguranje protiv nezgoda. Naime, njezine dotadašnje prostorije na Starčeviću trgu i u Preradovićevoj ulici postale su joj nedostatne. Susretljivošću Gradskoga poglavarstva, ona je napokon dobila jedno od najljepših zemljišta u tom dijelu grada, u Mihanovićevoj ulici, između hotela "Esplanade" i Botaničkoga vrta (po cijeni od ondašnjih 100 dinara za četvorni metar). Natječaj za izradu idejne osnove gradnje zgrade raspisan je 11. prosinca 1923. Odlukom ocjenjivačkoga suda (kojemu je na čelu bio tadašnji predsjednik Središnjega ureda R. Pilepić), prva je nagrada dodijeljena zagrebačkom arhitektu Rudolfu Lubynskom koji je, pri ponovljenom natječaju, opet osvojio prvo mjesto, pa mu je povjerena izrada konačne osnove i, napokon, sama izgradnja predviđene zgrade. Kao stalni nadziratelj gradnje dodijeljen mu je graditelj L. Horvat, a kao nadzorni organ ing. B. Iveković. Gradnja je započela 28. kolovoza 1925. Središnji je ured uselio u novu zgradu 6. veljače, a Okružni ured uselio je 26. veljače 1928. godine.

Ta je zgrada bila jedna od najvećih i najljepših u tadašnjoj državi. Smještena u tzv. "Lenucijevoj potkovi" koja je tvorila perivojski okvir zelenih površina oko užega gradskog središta, zajedno s hotelom "Esplanade", Glavnim kolodvorom, Trgom kralja Tomislava i Botaničkim vrtom, upotpunila je vizuru južnoga dijela grada Zagre-

ba. Svojim se pročeljem gotovo idelano priljubila svome "dvojnuku", hotelu "Esplanade". Njezin glavni ulaz sa šest dorskih stupova izgrađen je od vrapčanskoga kamena, te i danas djeluje monumentalno. Nad ulazom u negdanje kupalište, kao i nad odgovarajućim vratima s druge strane glavnog ulaza, nalaze se u bas-reljefu figure koje predstavljaju zdravlje i rad; izradio ih je akademski kipar Robert Frangeš-Mihanović. Glavni je ulaz u zgradu djelomično obložen dalmatinskim mramorom i, uza svu svoju jednostavnost, djeluje dojmljivo. U suterenu zgrade bili su predviđeni prostori za javno kupalište i za fizikalnu terapiju (pretežito hidroterapiju) koja će se provoditi pod nadzorom liječnika. Pri završetku stubišta koje vodi u bazen postavljena su četiri muška lika u stavu skoka u vodu, rad akademskog kipara Joze Turkalja; ona su tijekom godina nažalost otuđena.

Evo kako je u ono vrijeme ing. B. Iveković sam opisao izgled i ustroj suterena namijenjenog kupalištu i prvobitnoj fizikalnoj terapiji: "Dolazeći ulazom iz Mihanovićeve ulice, ulazi se u predvorje gdje je smještena blagajna. Lijevo na istočnoj strani nalazi se parno kupalište. Svlačionica sa 60 kabina u dva kata zaprema sjeveroistočni ugao pročelja. Iz svlačionice kroz hodnik dolazi se u pretprostor bazena s uređajem za pranje nogu. Prostorija za bazen... rasvijetljena je odozgo i prozorima u čelnom zidu. Prostorije za topli i vrući zrak smještene su ispod poprečnog trakta s ulazom iz bazenske prostorije, a do njih se nalaze prostorije za paru i masažu. Odmara lište, buffet i brijačnica smješteni su uz veliku svlačionicu na istočnom pročelju. Iz predvorja, gdje je smještena blagajna, ulazi se desno u tušno kupalište sa 18 kabina... Hidroterapija i njene sporedne prostorije zauzimaju desni sjeverni i skoro cijeli zapadni dio zgrade. Na sjevernom pročelju nalazi se ordinacija hidroterapije, čekaoonica i svlačionica sa 27 kabina... Uz hidroterapiju redaju se prostorije za muljevite i hladne povoje, fango, odmaranje i prostorija sa šest kada za specijalne medicinske kupelji... Kupališta u suterenu spojena su električnim dizalom sa sunčanim kupalištem na krovu zgrade."

Dana 7. listopada 1928. Središnji je ured za osiguranje radnika u Zagrebu raspisao natječaj za liječnika koji će voditi i nadzirati rad "Javnog kupališta i Zavoda za fizikalno liječenje TERAPIJA", smještenih u suterenu zgrade Središnjega ureda u Mihanovićevoj ulici br. 3. Na natječaj su se javila tri liječnika, a među njima i dr. Drago Čop, specijalist za živčane bolesti i asistent Klinike za živčane i duševne bolesti Medicinskog fakulteta u Zagrebu. Izbor je pao na Čopa, vjerojatno stoga što je on na Neurološkoj klinici od 1922. do 1928. godine vodio odjel za fizikalnu terapiju, pa je u tome imao osobno iskustvo.

¹Sve povijesno relevantne dokumente, odluke, fotografije i dr. pronašao je M. Čuljak, a ustroj i rad u ustanovi iz vlastita je iskustva opisao T. Dürrigl.

Novoosnovani zavod i "javno kupalište" predani su na uporabu općinstvu 15. listopada 1928. godine. O tome su izvijestila tadašnja sredstva javnoga pripočavanja, a o daljnjim pojedinostima građanstvo je obavješćivano posebnim tiskovinama, letcima i dr.

Čop je ponajprije upotpunio opremu. Nabavio je nove aparate za diatermiju, galvanizaciju, faradizaciju i teslizaciju, soluks i kvarc-svjetiljke i dr., te izradio stručni program za liječenje pojedinih bolesti, prvi takav u našoj sredini. Time je zavod postao prva poliklinička (tzv. "ambulantna") ustanova za fizikalno liječenje u Hrvatskoj. Također je odmah administrativno odvojio djelatnost javnoga kupališta od djelatnosti fizioterapije: korisnici kupališta javljali bi se izravno na blagajnu, uplatili uslugu i uputili se u prostorije s kadama, bazenom i tuševima. Bolesnici pak, koje bi na fizikalnu terapiju uputio nadležni liječnik iz tadanje mreže zdravstvenoga osiguranja (žargonski zvane "okružne blagajne"), javili bi se u ordinaciju dr. Čopu, kako bi bili pregledani i upućeni na određene terapijske postupke. Uz Čopa je radila medicinska sestra, premda je u početku to bila tek bolničarka jer su škole za medicinske sestre bile još u začetku. Ona je vodila administraciju, dok su na fizikalnoj terapiji bili uposleni bolničari, priučeni za primjenu aparturne terapije, te veći broj maserki i masera.

Drago Čop još je na Neurološkoj klinici uočio da se često javljaju bolesnici s tegobama na kralježnici i s ishijalgijom, pa se zainteresirao za "reumatske bolesti" kojima se tada u svijetu počela poklanjati sve veća pozornost. Osobno se povezao s reumatolozima (tada još posve novim pojmom među medicinskim specijalnostima) u europskim zemljama, a u našoj je sredini počeo sustavno upozoravati na značenje tih bolesti koje pretežno zahvaćaju organe za kretanje i tako umanjuju bolesnikovu radnu sposobnost. Godine 1930. na III. sveslavenskom liječničkom kongresu u Splitu, održao je predavanje pod naslovom "Reumatizam, problem narodnog zdravlja i narodnog gospodarstva". Zajedno s trojicom naših istaknutih internista - profesorima Karlom Radoničićem, Viktorom Boićem i Vinkom Vuletićem - ustrojio je jezgru predviđenoga jugoslavenskog reumatološkog društva i prijavio ga središnjici Europske lige za suzbijanje reumatizma u Amsterdamu. U svojoj je ordinaciji u Zavodu za fizikalno liječenje prikupljao podatke o vlastitim bolesnicima.

Pošto je Okružnom uredu predočio problem reumatskih bolesti i bolesnika, te obrazložio potrebu sustavnoga pristupa rješavanju toga pitanja, uspio je da se 7. ožujka 1938. godine utemelji "Centralna reuma-stanica i terapija", kao prva zdravstvena ustanova na području tadašnje Jugoslavije koja je u svome nazivu nosila svoju specifičnu namjenu: prepoznati, okupiti, te lijekovima i fizikalnom terapijom liječiti i rehabilitirati reumatske bolesnike. Za njezina je ravnatelja postavljen dr. Drago Čop.

Prema nažalost malobrojnim sačuvanim podacima, obavljalo se tada prosječno 85 liječničkih pregleda tjedno, a do kraja 1938. godine registrirana su 4023 nova reumatska bolesnika. Iduće, 1939. upisana su 4623 nova bolesnika (tj. prvi puta prijavljena), a broj tjednih liječničkih pregleda povećao se na 90.

Godine 1941. otvorena je u Reuma-stanici još jedna reumatološka ordinacija u kojoj je zaposlena dr. Anka Zdunić-Orešković. Za vrijeme Drugoga svjetskog rata dr. Čop je uklonjen s mjesta ravnatelja. Iz toga vremena nisu sačuvani detaljniji podaci, osim napomene da su tu radili dr. Leo Trauner i još dva liječnika kojima imena nisu spomenuta. Po završetku rata dr. Čop vraćen je na svoj prijašnji položaj, a 15. srpnja 1945. pridošao je još jedan liječnik, dr. Herman Jurak. Reuma-stanica se postupno seli iz suterena u prizemlje južnoga krila zgrade, gdje je jedna prostorija uređena kao mali priručni laboratorij. Time je reumatološka sastavnica zavoda prostorno odijeljena od sastavnice za fizikalnu terapiju koja je ostala u suterenu zbog ugrađenih uređaja za hidroterapiju.

Slika. Prvi ravnatelji ustanove: prim.dr. Drago Čop, dr. Anka Zdunić-Orešković i prim.dr. Herman Jurak

U prvim poslijeratnim godinama broj se bolesnika počeo naglo povećavati (zbog novih zakonskih propisa o zdravstvenoj zaštiti stanovništva), pa se i broj liječnika morao uvećati. U prvom je mahu primljeno nekoliko liječnika opće medicine, od kojih je većina u zavodu radila tek kraće vrijeme.

Godine 1955. gradske vlasti Zagreba donose rješenje da se "Centralna reuma-stanica i terapija" u Mihanovićevoj ulici 3 u Zagrebu proglašava "ustanovom sa samostalnim financiranjem, a kojoj je starješina-ravnatelj prim. dr. Čop Drago". Određeni su joj sljedeći zadaci i djelokrug: 1. dijagnosticiranje, liječenje, suzbijanje i proučavanje reumatizma; 2. ispitivanje lijekova za liječenje reumatizma; 3. liječenje i ostalih bolesti fizikalnim metodama, proučavanje fizikalno-terapijskih metoda; 4. higijensko kupanje; 5. briga za stručno usavršavanje kadrova; 6. vođenje statistike o radu i o stanju bolesnika koji su liječeni u specijalističkim ambulantomama.

Već tijekom 1950-ih godina rad u zavodu priznao se u specijalistički staž iz fizikalne medicine i rehabilitacije. Liječniku koji bi bio primljen na rad u zavodu, Republički je sekretarijat za narodno zdravlje odobrio speci-

jalizaciju "fizikalne medicine", koja je isprva trajala samo dvije godine: godinu dana u specijaliziranoj ustanovi (npr. u Reuma-stanici), tri mjeseca interne medicine, tri mjeseca neurologije i šest mjeseci ortopedije. Uskoro je program specijalizacije dorađen, trajanje produljeno na tri godine, a i naziv struke osuvremenjen u "fizikalna medicina i rehabilitacija".

Dr. Čop je u 50-im godinama 20. stoljeća uzorno organizirao rad u Reuma-stanici. Na reumatološkom odjelu (koji je zapremao čitavo prizemlje južnoga krila zgrade) radili su liječnici, po jedan u svakoj ordinaciji, uz medicinsku sestru koja je skrblila o sterilizaciji pribora za injekcije i o svim administrativnim poslovima. U sredini južnoga trakta bila je prostorija sa središnjom kartotekom, gdje bi se svaki bolesnik prvo prijavio. Oni koji su se javili prvi put, dobili bi bolesnički karton i bili odmah upućeni u laboratorij radi pregleda sedimentacije krvi; oni pak koji bi došli na kontrolni pregled uputili bi se pred ordinaciju liječnika "kojemu su pripadali". Posebnih, odvojenih čekaonica nije bilo, već su bolesnici čekali u zajedničkom hodniku u kojem je bilo dovoljno klupa i stolaca. (U to se vrijeme sedimentacija krvi uzimala svakom bolesniku kod prvoga dolaska, kako bi se liječnik mogao približno orijentirati je li riječ o upalnoj reumatskoj bolesti.) Svakom su liječniku dodjeljivana po tri nova bolesnika na sat, a na ponovni, kontrolni pregled liječnik je trebao primiti onoliko bolesnika koliko bi ih se toga dana javilo - a mogao ih je unaprijed ravnomjerno naručivati. Ako je bolesnik želio da ga primi određeni liječnik, izlazilo mu se ususret i time je bilo osigurano načelo "slobodnoga biranja liječnika". Broj liječnika bio je krajem 1950-ih, a osobito 1960-ih godina već tolik da se jedva ikad dogodilo da "novi" bolesnik ne bude primljen već istoga dana; čekanja da se dođe na red za prvi pregled uopće nije bilo. To je vrijedilo i za ponovne preglede jer je tu, osim procjene bolesnikova stanja, bila važna i odluka o nastavku liječenja, te o nastavku ili obustavi bolovanja što je liječnik-specijalist predlagao kolegi iz opće medicine ili medicine rada komu je dotični bolesnik izvorno pripadao.

Reumatske bolesnike kojima je bila potrebna i fizikalna terapija upućivao bi liječnik iz reumatološke ordinacije na odjel za fizikalnu terapiju, ispunivši poseban obrazac (koji bi se sačuvao u spomenutom odjelu) i legitimaciju koju bi zadržavao bolesnik i u koju se redovito upisivala svaka fizijatrijska procedura. Dokumentacija za svakoga bolesnika obuhvaćala je, prema tome, sljedeće obrasce: *Temeljni karton* bolesnika, oveću trodijelnu mapu s osobnim podacima, obiteljskom i osobnom anamnezom, nalazom reumatološkoga pregleda, podacima o dopunskim (npr. radiološkim i laboratorijskim) pretragama, s dijagnozom utvrđene reumatske bolesti (a i drugih bolesti ako je bilo komorbiditeta), propisanom

medikamentnom i fizikalnom terapijom, te ocjenom radne sposobnosti. U taj se karton unosio čitav tijek bolesti i liječenja, s datumom svakoga daljnjeg pregleda. Tako se, primjerice, moglo pratiti bolesnika s reumatoidnim artritismom tijekom više desetaka godina. *Karton-uputnicu* na odjel za fizikalnu terapiju u istoj ustanovi koji bi bio pohranjen u tamošnjoj kartoteci radi evidentiranja obavljenog medicinskog rada. *Legitimaciju* za fizikalnu terapiju u koju je upisivan svaki bolesnikov dolazak i primijenjena terapijska procedura, ovjerena žigom. Taj je dokument ostao kod bolesnika.

Odjel za fizikalnu terapiju ostao je, međutim, otvoren i za druge bolesnike, tj. za sve kojima je bila potreba fizikalna terapija. Oni si se javljali izravno na odjel za fizikalnu terapiju gdje ih je primao specijalist fizijatar. Kako je taj odjel godinama bio jedini te vrste u Zagrebu, lako je zamisliti kakvo je u njemu bilo opterećenje osoblja. Često nije bilo moguće izbjeći čekanje bolesnika dok bi došli na red - pa ipak, nijedan nije bio odbijen i svi su istoga dana primili potrebno liječenje.

Dr. Čop je osim toga već 1950-ih godina ustrojio knjižnicu zavoda u koju su redovito stizali vodeći inozemni medicinski časopisi, uz standardne domaće časopise. Ta je knjižnica bila otvorena svim liječnicima zavoda.

Osobita je pozornost bila posvećena uvođenju novih lijekova i metoda u terapiju reumatskih bolesti i bolesnika, što su se mogli primjenjivati u ambulantnom radu s bolesnicima. Tako je dr. Anka Zdunić već 1942. godine započela primjenom soli zlata bolesnicima od reumatoidnog artritisa.

Centralna reuma-stanica iznjedrila je i druge stručne institucije i organizacije. Dana 30. lipnja 1947. u njoj je osnovana prva Sekcija za reumatologiju, fizikalnu medicinu i balneologiju tadašnjeg Zbora liječnika Hrvatske; iz nje je potekla inicijativa za osnivanjem saveznoga udruženje reumatologa. U reuma-stanici je 1954. godine pokrenut časopis "Reumatizam" koji neprekidno izlazi do danas kao službeno glasilo Hrvatskoga reumatološkog društva. Napokon, u njoj je započela i nastava o reumatskim bolestima, od 1950. godine s tzv. "Reumatološkom nedjeljom", tj. praktičnom nastavom u trajanju od tjedan dana za liječnike opće medicine. Od 1957. održavaju se seminari za studente medicine V. godišta, koji su se u okviru predmeta "Socijalna medicina" održavali svake subote prijedodne tijekom jednoga semestra, a sastojali su se od teoretskoga dijela (predavanje o reumatskim bolestima) i praktičnoga dijela (prikazi nekoliko bolesnika, koji su za to prethodno, dakako, dali suglasnost). Ti su seminari obustavljeni umirovljenjem dr. Drage Čopa 31. prosinca 1959. godine.

Pošto je dr. Čop umirovljen na vlastiti zahtjev prije no što mu je istekao mandat, za vršiteljicu dužnosti ravnateljica postavljena je dr. Anka Zdunić. Ona je tu dužnost obavljala od 1. siječnja 1960. do 31. svibnja 1962.,

a tad je za novoga ravnatelja postavljen prim.dr. Herman Jurak, do tada liječnik-specijalist u istome zavodu. On je reorganizirao ustanovu u skladu s novim kretanjima u struci i službi. Ustrojio je dotadašnja dva odjela tako da im je imenovao šefa odjela; na reumatološkom je odjelu proširio laboratorij i na čelo mu postavio visokokvalificiranoga stručnjaka za kliničku laboratorijsku dijagnostiku i citologiju (mr.sc. Vesnu Zergollern), pa se program pretraga znatno proširio, napose testovima za dokaz reumatoidnog faktora. Za šefa toga odjela postavio je T. Dürriгла. Drugi je odjel nazvan "Odjel za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju" na čelu s dr. ing. Nadom Perkovac.

Na poticaj šefa odjela, na reumatološkom su odjelu uvedeni svakodnevni jutarnji stručni sastanci, redoviti interdisciplinarni sastanci s radiolozima (Lujo Križ, Zlatko Häussler, Želimir Fürst) i pokrenuti su vertebrološki sastanci koje je vodio dr. Pavao Dürriгла s Ortopedske klinike na Šalati. Sve je to pridonijelo dizanju ugleda i razine stručnosti rada u zavodu, te su sazreli uvjeti da Centralna reuma-stanica 7. ožujka 1962. dobije naziv "Zavod za reumatske bolesti". Liječnici zavoda postaju sve aktivniji u stručnom radu u okviru tadanjega Zbora liječnika Hrvatske, a načela suvremene reumatologije i svoja iskustva priopćuju u medicinskim centrima širom Hrvatske putem predavanja i usklađenih diskusija.

U pogledu ustroja zavoda, dr. Jurak mijenja radno mjesto glavne sestre u mjesto glavnoga fizioterapeuta. Na Odjelu za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju svi su priučeni bolničari i sestre postupno zamijenjeni školovanim fizioterapeutima, uvodi se individualna medicinska rehabilitacija (s jednim bolesnikom uvijek radi isti fizioterapeut), a na odjelu se započela izvoditi nastava za studente Više škole za fizioterapeute (kad je šefom odjela bila dr. Livija Silobrčić).

Dana 1. veljače 1964. započelo se kućnim liječenjem reumatskih bolesnika, što je bila novost u cijeloj tadašnjoj državi. Nabavkom vozila i uposlenjem vozača, liječnik zavoda obilazio je nepokretne i teško pokretne bolesnike u njihovim domovima radi dijagnostike, te osobito radi prikladnijih terapijskih postupaka. Inicijator i prvi provoditelj te djelatnosti zavoda bio je dr. Marijan Vita-

uš. Zbog nedostatka sredstava ta je hvalevrijedna aktivnost nažalost ugašena.

Nastavna djelatnost u zavodu također je intenzivirana. T. Dürriгла izabran je 1961. godine na zagrebačkom Medicinskom fakultetu za "predavača za predmet reumatologija, za potrebe nastave trećeg stupnja"; reumatologija je postala samostalni kolegij u poslijediplomskoj nastavi iz opće medicine i medicine rada. U tu su nastavu kao pomoćni nastavnici bili uključeni liječnici-specijalisti zavoda Ljerka Mezulić, Stjepan Androić i Marijan Vitauš, a kasnije i Nada Zenić, Alma Butia-Car, Želimir Bartolović, Livija Silobrčić, pa Ksenija Berdnik-Gortan i neko vrijeme Andrija Jelčić i Blanka Matanović. Tako je zavod ostvario višegodišnju suradnju s Medicinskim fakultetom u Zagrebu. Napisan je - prvi u nas - nastavni tekst iz reumatologije, a izdala ga je Škola narodnog zdravlja Medicinskoga fakulteta u Zagrebu. Ta se nastava odvijala sve dok poslijediplomska nastava i specijalizacije u cjelini nisu regulirane novim zakonom 1994. godine.

Godine 1978. dr. Juraka je kao ravnateljica naslijedila dr. Nada Zenić, a od 1990. ravnatelj ustanove bio je dr. Andrija Jelčić. Godine 1994. ravnateljicom postaje dr. Blanka Matanović, čijom je zaslugom zavod napokon, u listopadu 1995. godine, u svojem naslovu dobio i ime svoga osnivača, te se otada zove "Poliklinika za reumatologiju, fizikalnu medicinu i rehabilitaciju dr. Drago Čop", na čelu sa sadašnjom ravnateljicom dr. Zojom Gnjiđić.

Neka ovaj letimični pregled djelatnosti zavodu od njegova začetka i u njegovih prvih desetljeća bude poticajem mlađim kolegama da sustavnije istraže njegovu povijest i sadašnjost, pa je možda tiskom objave.

Naime, riječ je o ustanovi koja nije započela "skromno", pa se postupno razvijala - naprotiv, već je od prvih svojih početaka imala ambiciozne planove oko skrbi za reumatske bolesnike te oko praćenja suvremenih stremljenja i načela u liječenju i rehabilitaciji bolesti sustava za kretanje. To je bila prva ustanova te vrste ne samo u Hrvatskoj već u cijeloj bivšoj državi, a imala je i međunarodni ugled, pa stoga zaslužuje da se njezina pri/povijest prezentira današnjim liječnicima i na taj način "usadašnji", odnosno da se učini očitom poveznica između prošlosti i današnje djelatnosti te ustanove.